

A.

Παρίσι, 27/10/1970

Ήταν 27 Οκτωβρίου 1940 όταν πέθανε το τριζόνι μου. Δεν μπορώ να περιγράψω με λόγια πόσο άδειος έγινα. Ήταν σαν να έχασα τον καλύτερό μου φίλο... Η απώλειά του μου στερήσε τη χαρά της Κυριακής. Πού να ' ξερα τι θα ακολουθούσε την επόμενη μέρα...

Ήταν 28^η Οκτωβρίου 1940 όταν ο πόλεμος μπήκε ξαφνικά στη ζωή μας. Ξύπνησα το πρωί και μου το ανακοίνωσαν ξερά η μητέρα με την Αντιγόνη. Σηκώθηκα με μίας και πήγα γρήγορα στο παράθυρο... τι να δω; γεμάτος ο δρόμος με φορτηγά που μετέφεραν τους στρατιώτες που έφευγαν για το μέτωπο... και εκείνοι να χαμογελούν, να φωνάζουν, να χαιρετούν... έμοιαζαν να είναι τόσο χαρούμενοι! Για μια στιγμή αναρωτήθηκα: σε πόλεμο πήγαιναν ή σε πανηγύρι; Όσο για την Αντιγόνη, δεν μπορώ να σου περιγράψω τον ενθουσιασμό της... κρεμόταν σχεδόν από το παράθυρο και έρρινε με λουλούδια τους στρατιώτες που περνούσαν από κάτω. Ντύθηκα γρήγορα και βγήκα και εγώ έξω, να περπατήσω δίπλα τους, να τους χαιρετήσω, να τραγουδήσω μαζί τους, να φωνάξω με όλη μου τη δύναμη: ΟΧΙ! ΟΧΙ!

Ο ενθουσιασμός για τα πολεμικά μας κατορθώματα κόπηκε όταν ένα πρωινό άκουσα τον παππού να λέει ότι οι Εγγλέζοι φεύγουν από την Ελλάδα... το σκάνε! Μας είχαν κηρύξει, έλεγε, οι Γερμανοί τον πόλεμο... «ante portas» επαναλάμβανε διαρκώς, αλλά πού να καταλάβω εγώ τι εννοούσε μ' αυτό; Στις 27 Απριλίου 1941 το «ante» έγινε «intra portas». Τρεις μέρες κλειστήκαμε στα σπίτια μας κρυφοκοιτάζοντας μέσα από τις χαραμάδες των παντζουριών τους Γερμανούς εισβολείς. Ένωθα τα βήματά τους να πέφτουν σαν στάλες καυτές σε μέτωπο που φλεγόταν ήδη από πυρετό.

Εκείνη την ημέρα ξεκίνησα τον πιο μεγάλο περίπατο της ζωής μου, έναν περίπατο γεμάτο δυσκολίες, φόβο, πείνα, αγώνα για την πατρίδα και για τη λευτεριά!

B.

Αγαπητό μου ημερολόγιο,

Τι μέρα κι αυτή! Άρχισε ο πόλεμος...! Πρωί πρωί άρχισαν να χτυπούν εκκωφαντικά οι σειρήνες. Δυνατά... αλλά όχι τόσο ώστε να με ξυπνήσουν. Εξάλλου είναι Δευτέρα. Ποιος ξυπνά τόσο εύκολα τις Δευτέρες; Η Αντιγόνη και η μαμά ήταν αυτές που με ξύπνησαν ξαφνικά και πριν προλάβω να ανοίξω καλά-καλά τα μάτια μου, μου είπαν πως άρχισε ο πόλεμος με τους Ιταλούς.

Μόλις κοίταξα από το παράθυρο είδα ανθρώπους να ζητωκραυγάζουν κρατώντας σημαίες, να τραγουδούν, να λένε συνθήματα, να κλαίνε από χαρά! Είδα στρατιώτες φρεσκοκουρεμένους, με καλοσιδερωμένες στολές και μεγάλους σάκους... στην αγκαλιά τους όμορφες κοπέλες να τους αποχαιρετούν και να τους εύχονται καλό γυρισμό, με δάκρυα στα μάτια. Ένας από αυτούς και ο θείος Άγγελος! Πόσο περήφανος έγινα που ο θείος μου έφυγε για το μέτωπο! Μακάρι να μπορούσα να πάω να πολεμήσω και εγώ μαζί του...

Η μαμά είναι στις μαύρες της, σε αντίθεση με τους υπολοίπους που χάρωνταν, και πηγαινοερχόταν στο σπίτι μετρώντας φακές και φασόλια. Μα καλά πώς της ήρθαν τώρα τα φασόλια; Τώρα στέλνουμε τους λεβέντες μας να νικήσουν τους μακαρονάδες, που λέει και ο παππούς... με τα φασόλια θα ασχοληθούμε;

Από την άλλη δεν μπορώ να πω ότι δεν υπήρχε μια κρυφή ανησυχία στα μάτια όλων. Σαν να φώναζαν συνέχεια τραγούδια νίκης και έλεγαν διαρκώς ότι θα γυρίσουμε νικητές, μόνο και μόνο για να το πιστέψουν. Για να μην τους περάσει από το μυαλό πως ίσως τα πράγματα δεν πάνε τόσο καλά όσο ελπίζουμε, πώς ίσως οι άντρες θα μείνουν χωρίς δουλειές, οι γυναίκες θα πουλάνε τα δαχτυλίδια τους, οι στρατιώτες μας θα γυρνάνε με χιονίστρες και εμμονικούς εφιάλτες, τα παιδιά θα προσπαθούν να πουλήσουν χρησιμοποιημένες σόλες και η οικογένειά τους θα τρώει καθημερινά νερωμένη φακή παρακαλώντας τον Θεό να τους ελεήσει.

Αλλά τι λέω; Γιατί να συμβούν όλα αυτά; Αφού οι Έλληνες πάντα δεν νικάνε; Πάντα δεν βρίσκουμε δύναμη, πάντα δεν τα καταφέρνουμε;